

“ติสตูกับพลังพิเศษแห่งการปลูกต้นไม้”: จากการเรียนรู้จากประสบการณ์สู่ การแปรเปลี่ยนและเยียวยาสังคม

“Tistou and His Special Power of Growing Trees”: from Experiential
Learning to Transforming and Healing Society

ศุภชัย โชติทอง¹ และวิชณี สุวรรณสังข์²
Suppachai Chodtong and Witchanee Suwannasang

Received: February 24, 2022

Revised: March 25, 2022

Accepted: March 28, 2022

DOI: 10.14456/jra.2022.76

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มุ่งนำเสนอกระบวนการเรียนรู้ของตัวละครชื่อ “ติสตู” ในวรรณกรรมเยาวชนภาษาฝรั่งเศสเรื่อง “Tistou, les pouces verts” พบว่า ติสตูไม่สามารถเรียนในห้องเรียนได้เพราะเกิดอาการง่วงนอนทุกครั้งเมื่อบทเรียนเริ่ม คุณพ่อจึงให้เขาเรียนรู้จากสถานที่จริง การอธิบายกระบวนการเรียนรู้ของติสตูในบทความนี้ใช้กรอบทฤษฎีวงจรการเรียนรู้จากประสบการณ์ของ David Kolb ซึ่งเป็นรูปแบบการเรียนรู้ที่บุคคลจะเกิดพัฒนาการอย่างเป็นองค์รวม ผลการศึกษา พบว่า การเรียนรู้ของติสตูมีลักษณะตามขั้นตอนในวงจรการเรียนรู้จากประสบการณ์ของ Kolb กล่าวคือ 1) เปิดรับประสบการณ์จากการไปเรียนรู้ในสถานที่จริงอย่างเต็มที่ 2) สังเกตประสบการณ์อย่างใคร่ครวญ ด้วยการตั้งคำถามและค้นคว้าหาข้อมูลเพื่อทำความเข้าใจ 3) นำประสบการณ์ที่ผ่านการสังเกตอย่างใคร่ครวญมาประมวลเป็นแนวความคิด โดยติสตูใช้วิธีเปรียบเทียบว่า ความสุขและความทุกข์ของผู้อื่นไม่ต่างจากความสุขและความทุกข์ของตัวเอง จนเกิดเป็นแรงบันดาลใจให้เขาลงมือแก้ปัญหาสังคม 4) นำความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาและความทุกข์ในสังคมที่ประมวลได้มาประกอบใช้กับพลังพิเศษแห่งการปลูกต้นไม้ของตนเองเพื่อวางแผนและลงมือแปรเปลี่ยนเยียวยาสังคม การลงมือแก้ปัญหาทำให้ติสตูเกิดประสบการณ์ในการใช้พลังพิเศษแห่งการปลูกต้นไม้ และนำประสบการณ์ไปปรับปรุงการใช้พลังพิเศษนี้เพื่อแก้ปัญหาครั้งต่อไป เกิดเป็นวงจรการเรียนรู้ต่อเนื่อง บทความนี้จึงเป็นการศึกษาวรรณกรรมเยาวชนร่วมกับทฤษฎีด้านการศึกษาและการเรียนรู้ อีกทั้งยังเป็นการเสนอมุมมองการเสาววรรณกรรมเยาวชนเรื่องนี้ในแง่การเรียนรู้

¹ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี; Faculty of Humanities and Social Sciences, Prince of Songkla University, Pattani Campus
Corresponding author, e-mail: suppachai.c@psu.ac.th, Tel. 081-6477176

ทักษะการเรียนรู้ของตัวละครที่มีพัฒนาการอย่างเป็นองค์รวม เพื่อเป็นแนวทางส่งเสริมและพัฒนาทักษะการเรียนรู้ของบุคคลผ่านวรรณกรรมได้อีกทางหนึ่ง

คำสำคัญ: ตีสตู, การแปรเปลี่ยน, การเยียวยา, การเรียนรู้จากประสบการณ์, วรรณกรรมเยาวชน

Abstract

This academic paper focuses on the learning process of the character named “Tistou” in the French youth literature “Tistou, les pouces verts”. It was found that Tistou was unable to study in the classroom because he became drowsy every time when the lesson began. Therefore, father let him learn from the real place. Tistou's description of the learning process in this paper is based on David Kolb's experiential learning cycle theory framework, a learning model in which individuals develop holistically. The results showed that Tistou's learning was characterized by steps in Kolb's experiential learning cycle: 1) fully opening to real-world experiences; 2) carefully observing the experience by asking questions and researching information to understand; 3) taking the experiences that have been observed and processing them into concepts in which Tistou uses a comparative method that the happiness and suffering of others are no different from the happiness and suffering of Tistou himself until it inspired him to take action to solve social problems; 4) bringing the understanding of problems and sufferings in society that has been compiled together with the special power of planting one's own trees to plan and taking action to heal society. Solving problems allows Tistou to experience the special power of planting trees and used the experience to improve the use of this special power to solve the next problem forming a continuous learning cycle. This article is a study of youth literature together with the theory of education and learning. It also presents a perspective of reading this youth literature in terms of learning the learning skills of the characters that have developed holistically as a way to promote and develop the learning skills of individuals through literature that is another way.

Keywords: Tistou, Change, Healing, Learning by Experiences, Youth Literature

บทนำ

“Tistou, les pouces verts” เป็นวรรณกรรมเยาวชนภาษาฝรั่งเศส ประพันธ์โดย Maurice Druon (โมริส ดรูอง) พิมพ์เผยแพร่ครั้งแรกเมื่อ ค.ศ. 1957 (พ.ศ. 2500) ได้รับการแปล

เป็นภาษาต่าง ๆ หลายภาษา สำหรับฉบับภาษาไทยพบการแปล 2 ส่วน ได้แก่ “ติสตู พ่อหนูนิ้วโป้งเขียว” แปลโดยกัญญา และ “ติสตู นักปลูกต้นไม้” แปลโดยอำพรพรรณ โอตระกูล ในบทความนี้ ผู้เขียนบทความจะอ้างอิงเนื้อหาของวรรณกรรมเรื่องนี้จากฉบับของสำนักพิมพ์ Hahette Jeunesse ค.ศ. 1968 (พ.ศ. 2511) ซึ่งเป็นฉบับที่ผู้เขียนบทความได้มีโอกาสอ่านเรื่องราวของติสตู

วรรณกรรมเรื่องนี้เสนอเรื่องราวของติสตู หนูน้อยผู้เกิดมาในครอบครัวมีฐานะ อาศัยอยู่ในคุกหาสน์ ครอบครัวของเขาเป็นเจ้าของโรงงานผลิตอาวุธสงคราม เมื่อติสตูอายุได้ 8 ขวบ คุณพ่อและคุณแม่ได้ให้เขาเข้าเรียนในโรงเรียน อย่างไรก็ตาม ในขณะที่นั่งฟังครูสอนในห้องเรียน ติสตูจะง่วงนอน แม้เขาพยายามฝืน ก็ไม่สามารถเอาชนะความง่วงนอนได้ เขาจึงไม่สามารถบรรลุผลลัพท์การเรียนรู้เหมือนเพื่อนร่วมชั้นเรียนคนอื่นได้ คุณครูจึงเขียนจดหมายถึงครอบครัวเพื่อแจ้งว่า ไม่สามารถสอนติสตูได้ ติสตูจึงต้องออกจากโรงเรียน

คุณพ่อจึงให้ติสตูเรียนรู้จากชีวิตจริง โดยติสตูต้องไปเรียนรู้บทเรียนต่าง ๆ ในสถานที่จริงจากผู้ที่มีประสบการณ์จริง เขาเรียนรู้เรื่องการปลูกต้นไม้จากมุสตาซ ชายชราผู้ดูแลดอกไม้และต้นไม้ของคุณพ่อ ติสตูได้ค้นพบว่านิ้วมือของตนเองมีพลังพิเศษทำให้ดอกไม้และต้นไม้เจริญเติบโตได้อย่างรวดเร็ว เมื่อเรียนเรื่องกฎระเบียบสังคมจากคุณทฤษฎาติสที่เรือนจำ เขาได้เรียนรู้ความทุกข์ของนักโทษที่ถูกจองจำอยู่ในนั้น นอกจากนี้ ติสตูยังได้เรียนรู้เกี่ยวกับโรคและความทุกข์จากการเจ็บไข้จากคุณหมอโมซ์ติแวนส์ที่โรงพยาบาล เขาได้เรียนรู้ความทุกข์ของสัตว์จากการไปเที่ยวที่สวนสัตว์ เรียนรู้ความโหดร้ายของสงครามที่เกิดขึ้นระหว่างชาววาซีส์และชาววาตองส์ และเรียนรู้ความตายจากการเสียชีวิตของมุสตาซ

เมื่อติสตูได้เรียนรู้บทเรียนต่าง ๆ พร้อมปัญหาจากสถานการณ์จริง เขาจะตั้งคำถามและหาวิธีแก้ไขปัญหาเพื่อเยียวยาความทุกข์ในสังคมด้วยการปรับใช้พลังพิเศษในตัวเอง คือ นิ้วมือที่สามารถทำให้ต้นไม้และดอกไม้เติบโตได้อย่างรวดเร็ว กล่าวได้ว่า การเรียนรู้ของติสตูมีลักษณะตามทฤษฎีการเรียนรู้จากประสบการณ์ของ David Kolb ตามแนวคิดนี้ ประสบการณ์จะได้รับการแปรเปลี่ยนเป็นความรู้ที่มีความหมาย ทำให้บุคคลเกิดการพัฒนาด้านตนเองอย่างเป็นองค์รวม การเรียนรู้จึงเป็นกระบวนการสำคัญที่จะนำพามนุษย์ไปสู่การเปลี่ยนแปลง เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคม บทความนี้จะนำเสนอทฤษฎีการเรียนรู้จากประสบการณ์ของ David Kolb และกระบวนการเรียนรู้ของติสตูตามวงจรการเรียนรู้ของทฤษฎีนี้

การเรียนรู้จากประสบการณ์

1. ที่มาและลักษณะของการเรียนรู้จากประสบการณ์

การเรียนรู้จากประสบการณ์ (Experiential Learning) เป็นทฤษฎีการเรียนรู้ที่ให้ความสำคัญกับประสบการณ์ในกระบวนการเรียนรู้ David Kolb (2015) กล่าวว่า ทฤษฎีการเรียนรู้จากประสบการณ์ปรากฏในงานของนักวิชาการหลายท่านที่ได้บุกเบิกแนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้และประสบการณ์เอาไว้ ได้แก่ William James, Kurt Lewin, Carl Rogers, Carl Jung, John Dewey,

Jean Piaget, Lev Vygotsky, Paulo Freire, Mary Parker Follet เมื่อ Kolb พิจารณารูปแบบการเรียนรู้จากประสบการณ์ของ Kurt Lewin, John Dewy และ Jean Piaget พบว่าการเรียนรู้จากประสบการณ์มีลักษณะร่วมกัน 6 ประการ ได้แก่

1) การเรียนรู้ที่ดีที่สุด คือ การเรียนรู้ที่มีลักษณะเป็นกระบวนการ ไม่ใช่เน้นเพียงผลลัพธ์ ความคิดไม่ได้เป็นสิ่งที่หยุดนิ่งและเปลี่ยนแปลงไม่ได้ แต่เป็นสิ่งที่จะถูกสร้างขึ้นผ่านประสบการณ์อยู่ตลอดเวลา ผลลัพธ์การเรียนรู้หนึ่งจึงเป็นเพียงการเก็บบันทึกความรู้ครั้งหนึ่งไว้เท่านั้น แต่ไม่ได้เป็นความรู้ที่สามารถนำไปใช้ในอนาคตได้โดยไม่ต้องผ่านการปรับเปลี่ยน การเรียนรู้จึงเป็นกระบวนการสร้างความรู้เพื่อปรับตัวให้เข้ากับโลก

2) การเรียนรู้เป็นกระบวนการต่อเนื่องโดยมีพื้นฐานจากประสบการณ์ การเรียนรู้ทุกอย่าง คือ การเรียนรู้ซ้ำ ความรู้เกิดจากการที่ความเชื่อและความคิดของบุคคลถูกนำมาตรวจสอบและบูรณาการกับความคิดใหม่ที่ลุ่มลึกขึ้นอยู่ตลอดเวลา

3) กระบวนการเรียนรู้จำเป็นต้องเกิดการแก้ไขความขัดแย้งจากรูปแบบการพยายามปรับตัวเข้าหาโลกซึ่งเป็นรูปแบบที่ตรงข้ามกันแต่ส่งเสริมกัน (*Dialectically opposed modes of adaptation to the world*)

การเรียนรู้จากประสบการณ์จะต้องเผชิญกับความขัดแย้งที่เกิดจากวิธีการที่ต้องใช้ในการพยายามหาทางแก้ไขปัญหาที่ประสบ โดยวิธีการเหล่านี้แบ่งออกเป็น 2 รูปแบบที่เป็นขั้วตรงข้ามกันแต่ช่วยเติมเต็มการเรียนรู้ได้แก่ การรับรู้ประสบการณ์ (การรับรู้และการคิดประมวล) และ การแปรเปลี่ยนประสบการณ์ (การสังเกตอย่างใคร่ครวญและการลงมือกระทำ)

4) การเรียนรู้เป็นกระบวนการปรับตัวเข้าหาโลกอย่างเป็นองค์รวม

การเรียนรู้จากประสบการณ์เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่แสดงให้เห็นถึงการปรับตัวของมนุษย์ให้เข้ากับสภาพแวดล้อมทางสังคมและทางกายภาพ การเรียนรู้ไม่ได้มีเพียงเรื่องความรู้หรือการรับรู้ แต่เกี่ยวพันกับกระบวนการทำงานของชีวิตอย่างเป็นองค์รวม ได้แก่ การคิด การรู้สึก การรับรู้ และการกระทำที่แสดงออกมา

5) การเรียนรู้เกิดจากกระบวนการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวบุคคลและสภาพแวดล้อม

การเรียนรู้ไม่ได้มีองค์ประกอบเพียงหนังสือ ผู้สอน และห้องเรียน แต่ยังมีสภาพแวดล้อมที่เป็นโลกแห่งความเป็นจริงภายนอกด้วย ประสบการณ์ภายในของบุคคลเมื่อพบกับสภาพแวดล้อมแห่งความเป็นจริงภายนอกจะมีอิทธิพลต่อกันและกัน ประสบการณ์ภายในสามารถเปลี่ยนแปลงโลกภายนอก และโลกภายนอกสามารถเปลี่ยนแปลงประสบการณ์ภายในได้

6) การเรียนรู้ คือ กระบวนการสร้างความรู้

ความรู้เกิดจากกระบวนการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างความรู้ทางสังคมและความรู้ส่วนบุคคล ความรู้ทางสังคมเป็นความรู้ภายนอกตัวบุคคล เกี่ยวข้องกับประสบการณ์ร่วมที่มนุษย์สัมผัสต่อกันมา มีลักษณะเป็นวัตถุวิสัย ส่วนความรู้ส่วนบุคคลเกิดจากประสบการณ์ชีวิตที่บุคคลสะสม มีลักษณะเป็นอัตวิสัย การมาบรรจบกันของความรู้ทั้ง 2 ลักษณะนี้จะทำให้เกิดการคิดค้นและหาคำตอบ จนเกิดเป็นแนวความคิดหรือองค์ความรู้ใหม่ที่มีความเฉพาะขึ้นตามบริบทของปัญหาที่บุคคลประสบ

2. วงจรการเรียนรู้จากประสบการณ์ของ David Kolb

ทฤษฎีการเรียนรู้จากประสบการณ์ของ David Kolb (2015) อธิบายการเรียนรู้ในรูปแบบขั้นตอนที่เป็นวงจร (Jennifer A. Moon, 2006) วงจรนี้ขับเคลื่อนด้วยการแก้ปัญหาความขัดแย้งที่เกิดจากรูปแบบการแก้ปัญหาเพื่อปรับตัวเข้ากับโลก ซึ่งเป็นรูปแบบที่เป็นข้อตรงข้ามกันแต่เสริมกันและกัน ประกอบด้วย 2 รูปแบบ แต่ละรูปแบบมี 2 ขั้นตอน ดังนี้

1) รูปแบบการเก็บประสบการณ์ (Grasping Experience) หรือการนำข้อมูลเข้ามาสู่ตนเอง ได้แก่

1.1) ขั้นตอนการรับประสบการณ์ที่เกิดกับตนเอง (Concrete Experience)

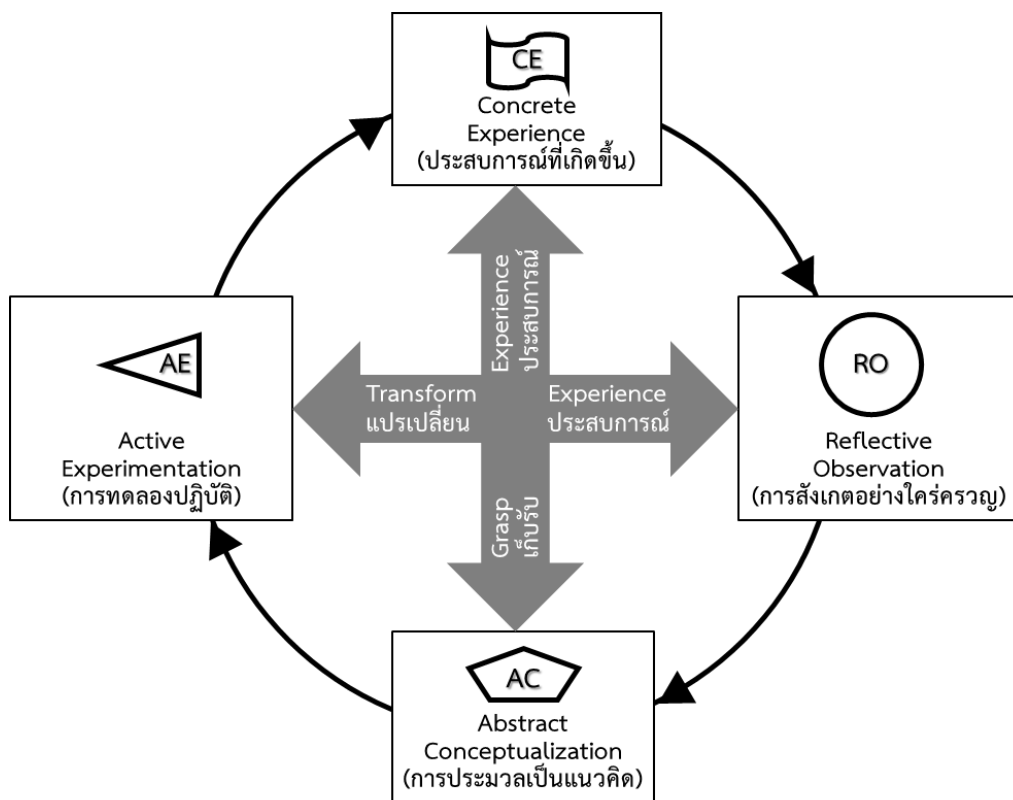
1.2) ขั้นตอนการประมวลประสบการณ์เป็นแนวคิด
(Abstract Conceptualization)

2) รูปแบบการแปรเปลี่ยนประสบการณ์ (Transforming Experience) หรือการตีความข้อมูลและกระทำการตามการตีความนั้น ได้แก่

2.1) ขั้นตอนการเฝ้าสังเกตประสบการณ์อย่างใคร่ครวญ
(Reflective Observation)

2.2) ขั้นตอนการนำไปทดลองปฏิบัติ (Active Experimentation)

ขั้นตอนการเรียนรู้แต่ละขั้นตอนจะเกิดเป็นวงจรตามลำดับดังนี้ (1) ประสบการณ์ที่เกิดกับตัวบุคคล (Concrete Experience) จะทำให้บุคคลนั้นเกิดความรู้สึกและความคิด และรับประสบการณ์เข้ามา (2) ความรู้สึกและข้อมูลเป็นสิ่งที่จะถูกนำมาอธิบายด้วยการเฝ้าสังเกตอย่างใคร่ครวญ (Reflective Observation) (3) รายละเอียดของความรู้สึกและข้อมูลที่ได้จากการเฝ้าสังเกตอย่างใคร่ครวญจะถูกนำไปวิเคราะห์ประมวลเป็นแนวความคิด หลักการ หรือทฤษฎี (Abstract Conceptualization) (4) แนวคิด หลักการ หรือทฤษฎีจะถูกนำไปใช้วางแผนเพื่อการทดลองในสถานการณ์จริง รวมทั้งลงมือใช้จริง (Active Experimentation) ส่งผลให้เกิดเป็นประสบการณ์ครั้งใหม่และเกิดการเรียนรู้จากประสบการณ์นั้นต่อไปตามวงจรการเรียนรู้จากประสบการณ์ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 วงจรการเรียนรู้ตามทฤษฎีการเรียนรู้จากประสบการณ์ของ David Kolb
(ดัดแปลงจาก David Kolb, 2015, p. 51)

การเรียนรู้จะเกิดประสิทธิภาพได้จำเป็นต้องอาศัยความสามารถ 4 ประการ ตามขั้นตอนในวงจรการเรียนรู้ทั้ง 4 ขั้นตอนข้างต้น ดังนี้

- 1) ความสามารถในการรับประสบการณ์ที่เกิดขึ้นกับตนเอง (Concrete Experience Abilities) ได้แก่ การมีส่วนร่วมในประสบการณ์ใหม่อย่างเต็มที่ ด้วยใจเปิดกว้าง และปราศจากอคติ
- 2) ความสามารถในการเฝ้าสังเกตประสบการณ์อย่างใคร่ครวญ (Reflective Observation Abilities) ได้แก่ การเฝ้าสังเกตและใคร่ครวญประสบการณ์ใหม่ ๆ จากหลายแง่มุม
- 3) ความสามารถในการประมวลประสบการณ์เป็นแนวคิด (Abstract Conceptualization Abilities) ได้แก่ การนำสิ่งที่สังเกตและใคร่ครวญมาบูรณาการสรุปเป็นแนวคิดที่สมเหตุสมผล
- 4) ความสามารถในการนำไปทดลองปฏิบัติ (Active Experimentation Abilities) ได้แก่ การนำแนวคิดที่ได้ไปใช้ในการตัดสินใจและแก้ปัญหา

การเรียนรู้ของติสตูตามวงจรการเรียนรู้จากประสบการณ์ของ David Kolb

1. ติสตูกับการรับประสบการณ์ที่เกิดขึ้นกับตนเอง (Concrete Experience)

วรรณกรรมเยาวชนเรื่อง “Tistou, les pouces verts” (Maurice Druon, 1968) ได้เล่าถึงสถานการณ์ที่ติสตูไม่สามารถเรียนในห้องเรียนได้ เพราะเขาจะรู้สึกง่วงนอนทุกครั้งที่คุณครูเริ่มอธิบายบทเรียน คุณครูจึงเขียนจดหมายแจ้งคุณพ่อและคุณแม่ของติสตูว่า เขาไม่เหมือนเด็กคนอื่น ทางโรงเรียนไม่สามารถดูแลติสตูได้ คุณพ่อจึงตัดสินใจให้เขาเรียนบทเรียนชีวิตจากสถานที่จริง และจากบุคคลที่มีประสบการณ์การทำงานในสถานที่นั้น บทเรียนที่ติสตูได้เรียนรู้ ได้แก่ บทเรียนการปลูกต้นไม้จากมุสตาซซึ่งเป็นผู้ดูแลต้นไม้ให้คุณพ่อของติสตู บทเรียนเรื่ององค์ประกอบของเมืองและกฎระเบียบสังคมกับคุณทรูนาติสซึ่งเป็นผู้ดูแลโรงงานผลิตอาวุธให้คุณพ่อของติสตู บทเรียนเรื่องความยากไร้ที่สัมผัสกับคุณทรูนาติส บทเรียนเรื่องการเจ็บป่วยที่โรงพยาบาลกับคุณหมอโมซีดีแวนส์ นอกจากนี้ ติสตูยังได้เรียนรู้ความทุกข์ของสัตว์จากการไปเที่ยวสวนสัตว์ เรียนรู้การสูญเสียอันโหดร้ายและน่าหดหู่จากสงครามระหว่างชาววาซีส์และชาววาตองส์ และเรียนรู้ความจริงของชีวิตที่ไม่มีใครสามารถเปลี่ยนแปลงแก้ไขได้ นั่นคือ การตายของมุสตาซ

เมื่อไปถึงสถานที่เรียนรู้แต่ละแห่ง ติสตูจะตั้งใจฟังผู้สอนและปฏิบัติตามอย่างเต็มที่ เมื่อมุสตาซบอกให้ติสตูไต่ดินในกระถาง จมึ้นิ้วลงไปไต่ดินในกระถางสำหรับหยอดเมล็ดในภายหลัง และนำกระถางไปวางเรียงตามแนวกำแพง เขาตั้งใจทำตามนั้นเป็นอย่างดี หลังจากที่ติสตูและมุสตาซกลับมาที่กระถางเพื่อหยอดเมล็ด ทั้งสองเห็นดอกไม้เติบโตออกมาจากกระถางทุกใบ จากเหตุการณ์ครั้งนี้ มุสตาซและติสตูได้ค้นพบว่า นิ้วมือของติสตูมีพลังพิเศษ สามารถเรียกเมล็ดพันธุ์ต้นไม้ให้มาเติบโตบริเวณที่ติสตูใช้นิ้วจุ่มทำหลุมไว้ได้แม้ไม่ได้หยอดเมล็ดก็ตาม อีกทั้งดอกไม้ยังเติบโตได้อย่างรวดเร็วกว่าปกติ พลังพิเศษนี้คือสิ่งที่ติสตูจะปรับใช้เป็นเครื่องมือแก้ปัญหาสังคมที่เขาได้ประสบต่อไป

นอกจากนี้ เขายังใส่ใจรายละเอียดเกี่ยวกับลักษณะภายนอกและอารมณ์ความรู้สึกของบุคคล รวมทั้งลักษณะสภาพแวดล้อมของสถานที่แห่งนั้นเช่นกัน เมื่อไปเรียนบทเรียนเรื่องกฎระเบียบที่เรือนจำ ติสตูสนใจรายละเอียดเกี่ยวกับลักษณะของเรือนจำ เขามองว่าเรือนจำดูหดหู่ เพราะมีลูกกรงสีดำ บนสุดของลูกกรงเป็นเหล็กปลายแหลม ติสตูรับรู้ถึงท่าที่ไร้ความสุขของนักโทษ ทั้งที่พวกเขา กำลังอยู่ในช่วงเวลาพักผ่อน เมื่อไปเรียนรู้เรื่องความขัดสนยากไร้ที่สลัม ติสตูมองเห็นรายละเอียดบ้านพักของคนในสลัมที่อยู่ในสภาพทรุดโทรมพร้อมจะพังได้ทุกเมื่อ เขาเห็นทางเดินที่เป็นโคลน ไม่มีเสาไฟ ไม่มีทางเท้า อีกทั้งยังตั้งอยู่ใกล้กับย่านคนรวย เมื่อไปเรียนเรื่องโรคและการเจ็บป่วยที่โรงพยาบาล ติสตูเห็นว่า โรงพยาบาลไม่ได้ดูน่ากลัว แต่เขากลับรู้สึกถึงความเศร้าที่หลบซ่อนอยู่ในที่แห่งนั้น เมื่อคุณแม่ต้องการให้ติสตูไปเที่ยวพักผ่อนคลายที่สวนสัตว์บ้างเพราะเห็นติสตูเครียดกับการพยายามทำให้สังคมดีขึ้น เขากลับใส่ใจอาการของสัตว์ที่ไม่มีมีความสุขเหมือนที่เขาคิดไว้ เมื่อได้ยินข่าวสงคราม ติสตูไปหาคุณทรูนาติสเพื่อสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับสงครามในทันที เมื่อคุณแม่บอกเขาว่า มุสตาซตัดสินใจนอนหลับตลอดกาล ติสตูไม่เข้าใจคำพูดดังกล่าว จึงไปถามแม่บ้านชื่ออา

เมลิ ถามพ่อบ้านชื่อการอลูส์ และถามม้าที่ชื่อ มิมนาสติกที่เขาเลี้ยงไว้ จนได้คำตอบว่ามุสตาซตายแล้ว

พฤติกรรมการณ์สนใจและใส่ใจรายละเอียดเกี่ยวกับบุคคล สัตว์ และสถานที่ที่ติสตูได้พบเห็น รวมทั้งสิ่งที่ตนเองรู้สึกและคิด แสดงให้เห็นว่า ติสตูตั้งใจร่วมรับรู้และเรียนรู้ประสบการณ์ที่เกิดขึ้นกับตนเองอย่างเต็มที่ เป็นรูปแบบการเก็บรวบรวมประสบการณ์ที่เกิดขึ้นได้อย่างชัดเจนและเป็นรูปธรรมเพื่อนำไปสู่การสังเกตอย่างใคร่ครวญต่อไป

2. ติสตูกับการสังเกตประสบการณ์อย่างใคร่ครวญ (Reflective Observation)

ในงานวรรณกรรมเรื่องนี้ Maurice Druon (1968) ได้นำเสนออุปนิสัยข้างสังเกตและตั้งคำถามของตัวละครติสตูให้เห็นอยู่เสมอ เมื่อติสตูได้เข้าไปเรียนรู้บทเรียนในสถานที่หรือสถานการณ์ใด เขาจะสังเกตความรู้สึกของตนเองในสถานที่หรือสถานการณ์นั้น รวมทั้งสงสัยและตั้งคำถามเกี่ยวกับผู้คน สัตว์ และสภาพแวดล้อมในสถานการณ์นั้นเสมอจนครั้งหนึ่ง คุณทฤษฎานาดิเขียนในสมุดรายงานผลการเรียนเพื่อแจ้งคุณพ่อและคุณแม่ของติสตูว่า ต้องคอยจับตาดูเขาให้ดีเพราะเขาเป็นเด็กช่างสงสัย ขณะที่ติสตูไต่ดินในกระถางในช่วงเวลาเรียนการปลูกต้นไม้ เขาสังเกตว่าตัวเองไม่รู้สึกรังง่วงเหมือนเรียนในห้องเรียน อีกทั้งยังสนุกเหมือนการเล่น เมื่อเห็นลักษณะที่ขวนขวายของเรือนจำ เขาเกิดความรู้สึกอยากร้องไห้ เขามองว่า ถ้าคุณน้าเกลียดน้อยกว่านี้ นักโทษจะไม่หนี และจะกลับตัวกลับใจเป็นคนดีได้เร็วขึ้น เมื่อไปเรียนเรื่องความยากไร้ที่สลัม นอกจากจะสังเกตสภาพแวดล้อมที่ทรุดโทรมของสลัมแล้ว ติสตูยังเห็นผู้ชายทำร้ายผู้หญิง เขาถามคุณทฤษฎานาดิว่า ความยากไร้ทำให้คนโหดร้ายใช่ไหม คุณทฤษฎานาดิตอบว่าใช่ เมื่อคุณทฤษฎานาดิบอกว่า ต้องแก้ปัญหาความยากไร้ด้วยกฎระเบียบ ติสตูตั้งคำถามกลับว่า กฎระเบียบแบบนั้นมีจริงหรือไม่

เมื่อไปเรียนบทเรียนเรื่องการเจ็บป่วยและโรคต่าง ๆ ที่โรงพยาบาล นอกจากจะสังเกตลักษณะของโรงพยาบาลที่เขารู้สึกว่าไม่น่ากลัวแล้ว ติสตูสังเกตได้ว่า ลักษณะที่ไม่น่ากลัวของโรงพยาบาลนั้นขัดแย้งกับความรู้สึกของตนเอง เพราะติสตูสัมผัสได้ถึงความรักที่ซ่อนอยู่ในโรงพยาบาล เขาหาคำตอบอยู่ตลอดเวลาว่าความรักอยู่ที่ไหนในขณะที่เรียนรู้เรื่องต่าง ๆ ที่โรงพยาบาลกับคุณหมอโมซีดีแวนส์ หลังจากที่ได้เรียนรู้ความทุกข์ยากมาหลายบทเรียน ติสตูยังคงเฝ้าครุ่นคิดต่อไปว่าโลกที่เขาอาศัยอยู่นั้นน่าจะดีกว่านี้ได้อีกมาก ที่สวนสัตว์ ติสตูเห็นบรรดาสัตว์มีความสุข เขาหาสาเหตุจนได้คำตอบจากผู้ดูแลสวนสัตว์ว่า สัตว์เหล่านี้ไม่ได้ยินยอมให้ตัวเองมาถูกกักขังไว้ที่สวนสัตว์ เมื่อได้ยินเรื่องสงคราม ติสตูสืบหาข้อมูลจากคุณทฤษฎานาดิ และได้รู้ความจริงว่าสงครามอาจลุกลามมาถึงเมืองที่ติสตูอาศัยอยู่ เขายังได้รู้ว่าสาเหตุสงครามมาจากการแย่งชิงน้ำมัน นอกจากนี้ ติสตูค้นพบความจริงว่า โรงงานของคุณพ่อผลิตอาวุธให้กับคู่สงครามในครั้งนี้ ติสตูคิดว่าการผลิตอาวุธเป็นสิ่งเลวร้ายจนถูกคุณทฤษฎานาดิสตบหน้า

เมื่อสงสัยคำพูดของคุณแม่ที่บอกเขาว่า มุสตาซตัดสินใจที่จะนอนหลับไปตลอดกาล ติสตูจึงไปถามข้อมูลจากแม่บ้านชื่ออามะลิ เธอตอบว่ามุสตาซไปสวรรค์ เมื่อถามพ่อบ้านชื่อการอลูส์ เขาตอบว่ามุสตาซถูกฝังอยู่ใต้ดินที่สุสาน เหตุผลของทั้งสองคนไม่สอดคล้องกันเพราะคนหนึ่งตอบว่ามุสตาซอยู่บนสวรรค์ อีกคนตอบว่าอยู่ใต้ดิน ติสตูจึงไปถามม้ามิมนาสติก จึงได้รู้ว่ามุสตาซตายแล้ว แต่

ติสตูยังคงคิดว่า พลังพิเศษของตัวเองจะแปรเปลี่ยนสถานการณ์จากร้ายให้กลายเป็นดีได้เหมือนที่เขาเคยใช้มันเพื่อเปลี่ยนแปลงปัญหาและความทุกข์อื่น ๆ มาแล้ว

พฤติกรรมการสังเกตความรู้สึกของตนเองเมื่อประสบกับสถานการณ์ต่าง ๆ การตั้งคำถามต่อเหตุการณ์ที่ตนสงสัยเพราะไม่เป็นไปตามเหตุผลที่ตนคิด และการค้นหาข้อมูลเพื่อตอบสนองสงสัย เหล่านี้เป็นพฤติกรรมที่แสดงถึงความสามารถในการเฝ้าสังเกตประสบการณ์ด้วยการใคร่ครวญ เป็นรูปแบบการแปรเปลี่ยนประสบการณ์ที่รับเข้ามาให้กลายเป็นความเข้าใจเพื่อนำไปประมวลและสรุปเป็นแนวความคิดต่อไป

3. ทิสตูกับการประมวลประสบการณ์เป็นแนวคิด (Abstract Conceptualization)

พฤติกรรมทางความคิดอีกลักษณะหนึ่งของติสตูที่ปรากฏให้เห็นในวรรณกรรมเรื่อง “Tistou, les pouces verts” (Maurice Druon, 1968) คือ การสรุปประสบการณ์ที่เขาได้สัมผัสเป็นความคิดรวบยอด เมื่อติสตูได้เรียนรู้บทเรียนโดบทเรียนหนึ่ง เขาจะประสบกับปัญหาในสังคมอยู่เสมอ หลังจากสังเกตอารมณ์ ความรู้สึก เหตุการณ์ ผู้คน ที่มาที่ไปของสถานการณ์แล้ว ติสตูจะนำสิ่งเหล่านั้นมาประมวลและสรุปเป็นแนวคิด หลังจากรู้ว่าพลังพิเศษในการปลูกต้นไม้เป็นสิ่งที่คนอื่นไม่มี ติสตูไม่ได้ดีใจเพียงเพราะความสามารถนั้นเป็นสิ่งพิเศษ เขากลับสรุปว่าคนจะมองเขาไม่ปกติ การสรุปเช่นนี้มาจากการเทียบเคียงกับประสบการณ์ก่อนหน้านี้ที่ติสตูเรียนในโรงเรียนไม่ได้เหมือนคนอื่นจนถูกมองว่าผิดปกติ เมื่อติสตูเห็นนักโทษมีท่าทีเศร้าทั้งที่อยู่ในช่วงเวลาพักผ่อน เขาเปรียบเทียบเหตุการณ์ดังกล่าวว่า แม้แต่ในช่วงเวลาพักผ่อน นักโทษยังไม่มีความสุข หากนักโทษต้องเรียนที่โรงเรียนเหมือนที่เขาเคยเรียน ยิ่งต้องเป็นทุกข์มากกว่านี้ เพราะเขาเองเป็นทุกข์เช่นกัน ติสตูจึงสรุปว่า เรือนจำนั้นเป็นสถานที่ที่เศร้ามาก เมื่อฝันว่าม้าฉิมมาสดิกติดคุกแล้วเป็นทุกข์มาก ติสตูคิดว่าถ้าเป็นมนุษย์คงเป็นทุกข์มากเช่นกัน ติสตูจินตนาการตัวเองให้เข้าไปอยู่ในสถานะของนักโทษ เขาคิดว่า ถ้าเขาถูกขัง แม้จะไม่ได้ทำผิด เขาต้องลงเอยด้วยการมีนิสัยโหดร้ายเหมือนนักโทษเช่นกัน

หลังจากเห็นคนในสลัมอยู่อาศัยกันอย่างแออัดในบ้านทรุดโทรม ไร้แสงส่องถึง เขาเปรียบเทียบสภาพเช่นนี้กับการปลูกผักเอ็นโดวในที่มีด ทำให้มันไม่มีสีสัน ถ้าเป็นเขา เขาจะไม่มีความสุข ดังนั้นคนในสลัมไม่มีความสุขเช่นกัน สำหรับการแก้ความยากไร้ด้วยกฎระเบียบ ติสตูสรุปว่า หากกฎระเบียบมีจริง ต้องไม่มีความทุกข์ยาก ติสตูใช้เหตุผลเช่นนี้เพราะเปรียบเทียบกับประสบการณ์ที่เขาเห็นว่า การสร้างความเป็นระเบียบเรียบร้อยคือการสร้างความสุข เช่น เมื่อหิวขณและถ้าเปียให้ม้าฉิมมาสดิกจนเป็นระเบียบเรียบร้อย ฉิมมาสดิกจะมีความสุข เมื่อมุสตาซตัดแต่งต้นไม้อย่างดี ต้นไม้จะยิ้มแย้ม แต่กฎระเบียบที่ใช้อยู่กลับไม่อาจทำให้คนมีความสุขได้ เมื่อได้พูดคุยกับเด็กหญิงที่ป่วยที่โรงพยาบาล จนรู้ว่าเธอไม่สามารถลุกจากเตียงได้ และไม่เคยมารู้จักความเศร้า เพราะไม่เคยมีความสุขมาก่อน ติสตูจึงสรุปได้ว่า ความทุกข์ในโรงพยาบาลที่เขาสัมผัสได้นั้นซ่อนอยู่ในใจของเด็กหญิงคนนี้ และถ้าจะให้เธอหายดี ต้องให้เธอมีความปรารถนาที่จะเห็นวันพรุ่งนี้ ติสตูจึงสรุปว่า ยาไม่อาจรักษาหัวใจที่โศกเศร้าได้

เมื่อได้ฟังประสบการณ์ของผู้คนที่ได้รับความสูญเสียจากสงคราม ดิสตูจะจินตนาการให้ตนเองอยู่ในสถานการณ์ที่ต้องสูญเสียเช่นนั้นด้วย ในขณะที่มุสตาซเล่าว่าตนเองต้องสูญเสียสวนและต้นไม้ ดิสตูจินตนาการให้ตนเองสูญเสียเช่นนั้นบ้าง จนน้ำตาไหล และเมื่อได้ฟังว่าการอลูส์ต้องเสียประเทศ อาเมลีสูญเสียลูก มีผู้คนสูญเสียแขนขา ดิสตูจึงสรุปว่าสงครามชั่วร้ายที่สุด เป็นการกระทำที่โง่เขลา เขาเปรียบเทียบสงครามเหมือนต้นหญ้าวัชพืชที่ขึ้นปกคลุมลูกกลมบนแผนที่โลก และเปรียบเทียบการสูญเสียจากสงครามของอาเมลีและการอลูส์ว่า ตนเองและคนอื่น ๆ จะต้องสูญเสียเหมือนการอลูส์และอาเมลีทุกครั้งเช่นกันหากมีการใช้ปืนใหญ่ยิงต่อสู้ สำหรับการตายของมุสตาซ ดิสตูเห็นว่ามุสตาซชอบดอกไม้มากและจะต้องตื่นขึ้นมาหากเห็นดอกไม้ ดิสตูจึงปลูกดอกไม้ที่สวยงามและแปลกใหม่อย่างที่ไม่เคยมีมาก่อนบนหลุมศพของมุสตาซ แต่มุสตาซไม่ตื่นขึ้นมาอย่างที่ดิสตูคิด ดิสตูจึงสรุปว่า ความตายเป็นเรื่องที่ดอกไม้ไม่อาจแก้ไขได้

พฤติกรรมการนำประสบการณ์ที่สังเกตมาประมวลและสรุปเป็นแนวคิดนั้นเป็นความสามารถของดิสตูในการเก็บรวบรวมประสบการณ์ในรูปองค์ความรู้หรือแนวความคิด จะสังเกตเห็นว่า ในการสรุปประมวลข้อมูลจากประสบการณ์เป็นแนวคิด ดิสตูจะใช้ประสบการณ์ก่อนหน้ามาเป็นความรู้ประกอบ และใช้การแลกเปลี่ยนตัวเองกับผู้อื่นโดยมองว่า ถ้าตัวดิสตูเองตกอยู่ในสถานการณ์เช่นเดียวกันกับสถานการณ์ของคนที่ประสบปัญหาและความทุกข์ ดิสตูจะทุกข์ไม่ต่างกัน สิ่งนี้ทำให้ดิสตูเข้าใจและรับรู้ปัญหาความทุกข์ของผู้อื่นได้อย่างชัดเจนด้วยความเป็นเหตุเป็นผล จนทำให้เกิดความปรารถนาที่จะแปรเปลี่ยนและเยียวยาสังคม

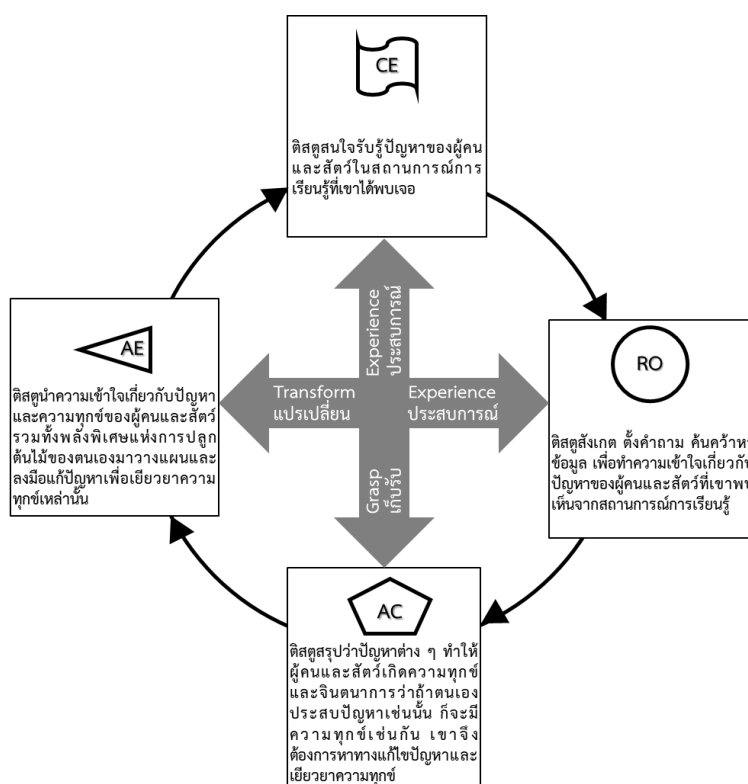
4. ดิสตูกับการนำแนวคิดจากประสบการณ์ไปปรับใช้เพื่อแก้ปัญหาและเยียวยาสังคม (Active Experimentation)

Maurice Druon (1968) แสดงให้เห็นว่า ตัวละครดิสตูไม่ได้ช่างสังเกตและช่างคิดเพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่ยังเป็นผู้ที่ลงมือปฏิบัติจริงอีกเช่นกัน เมื่อดิสตูสรุปได้ว่า นักโทษในเรือนจำ ผู้ที่อาศัยในสลัม สัตว์ที่ถูกขังในกรงของสวนสัตว์ และผู้ที่ประสบกับความสูญเสียจากสงคราม ต้องเผชิญกับสภาวะที่เป็นความทุกข์ และหลังจากที่เข้าใจปัญหาความทุกข์เหล่านั้นได้อย่างชัดเจนและเป็นเหตุเป็นผลจากการเปรียบเทียบความทุกข์ของผู้อื่นกับประสบการณ์ความทุกข์ของตัวเองแล้ว เขาจึงนำความคิดและความเข้าใจที่สรุปได้มาใช้ตัดสินใจและวางแผนเพื่อลงมือแก้ปัญหาและเยียวยาสังคม โดยใช้พลังพิเศษของตัวเองเป็นเครื่องมือในการแก้ปัญหาความทุกข์ยากเหล่านี้ สำหรับปัญหานักโทษเรือนจำ ดิสตูแอบหนีไปปลูกดอกไม้ที่เรือนจำกลางดึกเพื่อให้เรือนจำมีลักษณะน่าเกลียดน้อยลงและนักโทษจะมีจิตใจดีขึ้น ดิสตูแก้ปัญหาสภาพแวดล้อมและที่อยู่อาศัยในสลัมให้ดีขึ้นด้วยการปลูกต้นไม้และดอกไม้ โดยวางแผนใช้พันธุ์ดอกไม้ที่เหมาะสมต่อปัญหาแต่ละอย่าง เช่น ปลูกดอกไม้ในบ้านที่ไม่มีแสงส่องถึงเพื่อให้เด็ก ๆ ได้เห็นสีสันทัน และยังแอบปลูกต้นไม้ที่เหมาะสมต่อการแก้ปัญหาบริเวณพื้นที่ต่าง ๆ ในสลัมขณะที่ฟังคุณทรูนาดีสบรรยายเกี่ยวกับสลัม รวมทั้งปลูกดอกไม้ที่ช่วยสร้างบรรยากาศร่าเริงตามคำแนะนำของมุสตาซ ในขณะที่ฟังเด็กหญิงที่นอนป่วยบนเตียงที่โรงพยาบาลเล่าเรื่องของตนเอง ดิสตูใช้นิ้วสัมผัสไปรอบเตียงนั้น โดยวางแผนเรียกเมล็ดดอกไม้พันธุ์ต่าง ๆ ที่เหมาะกับห้องของเด็กหญิงให้เข้ามาเติบโตในที่แห่งนั้น

ที่สวนสัตว์ เพื่อให้สัตว์ที่ดูเศร้ามีความสุข ดิสนูรู้ว่าสามารถปลูกพืชตามถิ่นกำเนิดของสัตว์แต่ละชนิดได้ เพราะเมล็ดพันธุ์พืชในท้องถิ่นที่สัตว์จากมาจะติดตัวสัตว์เหล่านั้นมาด้วย เพื่อยุติสงคราม ดิสนูปลูกต้นไม้ที่อาวู ดิสนูเข้าไปที่โรงงานผลิตอาวูพร้อมดูแลกระดาดที่ถือในมือซึ่ง ดิสนูวางแผนปลูกต้นไม้ชนิดต่าง ๆ ที่เหมาะสมต่อการขัดขวางการใช้อาวูแต่ละชนิดเอาไว้ แต่คุณพ่อคิดว่าดิสนูมาช่วยทำงาน

พฤติกรรมเหล่านี้เป็นการนำความเข้าใจและแนวคิดเกี่ยวกับปัญหาที่สรุปได้ รวมทั้งทักษะที่ตนมีมาใช้ตัดสินใจ วางแผน และลงมือแก้ปัญหา เป็นการแปรเปลี่ยนประสบการณ์ด้วยการลงมือปฏิบัติโดยปรับใช้ความเข้าใจปัญหาและแนวความคิดที่สรุปได้ในสถานการณ์จริง

จะเห็นได้ว่า การเรียนรู้ของดิสนูข้างต้นเป็นไปตามวงจรการเรียนรู้จากประสบการณ์ของ David Kolb ทั้ง 4 ขั้นตอน กล่าวคือ 1) ดิสนูสนใจเรียนรู้จากสถานการณ์ต่าง ๆ อย่างเต็มที่ 2) ดิสนูสังเกตสิ่งที่เกิดขึ้นกับตัวเอง ตั้งคำถาม และหาข้อมูลเกี่ยวกับประเด็นที่สงสัย 3) ดิสนูประมวลประสบการณ์ที่สังเกตและใคร่ครวญได้โดยใช้การเปรียบเทียบความทุกข์ของผู้อื่นกับตนเองจนได้ข้อสรุปว่า ปัญหาต่าง ๆ ทำให้เกิดความทุกข์ และเกิดแรงบันดาลใจที่จะแก้ปัญหาสังคม 4) ดิสนูใช้ความเข้าใจและแนวคิดที่ตนเองสรุปได้เรื่องปัญหาความทุกข์ยากและใช้พลังพิเศษแห่งการปลูกต้นไม้ของตนเองมาวางแผนและลงมือแก้ปัญหาสังคม ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 วงจรการเรียนรู้ของดิสนู ตามวงจรการเรียนรู้จากประสบการณ์ของ David Kolb

ผลลัพธ์จากการเรียนรู้จากประสบการณ์ของติสตู

การเรียนรู้ของติสตูที่เป็นไปตามขั้นตอนทั้ง 4 ขั้นตอนในวงจรการเรียนรู้จากประสบการณ์ของ David Kolb ดังแสดงให้เห็นแล้วนั้น ส่งผลให้สังคมที่ติสตูอาศัยอยู่ดีขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม (Maurice Druon, 1968) ดังนี้

1) การเรียนรู้ความทุกข์ของนักโทษในเรือนจำทำให้ติสตูปลูกดอกไม้ที่เรือนจำจนเรือนจำเปลี่ยนเป็นปราชสาตดอกไม้ ส่งผลให้นักโทษมีสุขภาพจิตดีขึ้น

2) การเรียนรู้ความทุกข์ของคนในสลัมทำให้ติสตูปลูกดอกไม้และต้นไม้ในสลัมจนสลัมกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยว ผู้คนที่อาศัยในสลัมเกิดรายได้ฐานะทางการเงินดีขึ้น สามารถสร้างตึกคอนโดเป็นที่อยู่อาศัยแทนกระท่อมได้

3) การเรียนรู้ความทุกข์ของเด็กหญิงที่นอนป่วยในโรงพยาบาลทำให้ติสตูปลูกดอกไม้ในห้องของเด็กหญิงจนเธอมีกำลังใจ เริ่มหายป่วย และเริ่มเดินได้

4) การเรียนรู้ความทุกข์ของสัตว์ที่สวนสัตว์ทำให้ติสตูปลูกต้นไม้ที่เหมาะสมกับถิ่นที่อยู่อาศัยของสัตว์แต่ละประเภท จนสัตว์มีความสุขเพราะมีต้นไม้ที่คุ้นเคย อีกทั้งสวนสัตว์สวยงามมากขึ้นจนกลายเป็นสถานที่ท่องเที่ยว เกิดผลดีสองต่อ

5) การเรียนรู้เรื่องความทุกข์จากการสูญเสียจากสงครามทำให้ติสตูปลูกต้นไม้และดอกไม้ที่ขัดขวางการใช้อาวุธ จนสงครามระหว่างชาววาซีส์และชาววาตองส์ต้องยุติลง ส่วนโรงงานผลิตอาวุธของคุณพ่อได้เปลี่ยนเป็นโรงงานผลิตสินค้าจากดอกไม้ ทำให้กิจการของครอบครัวติสตูฟื้นขึ้นมาอีกครั้ง

นอกจากนี้ ประสบการณ์จากการลงมือแก้ไขปัญหาเหล่านี้ก็กลับกลายเป็นประสบการณ์ครั้งใหม่ที่ทำให้ติสตูได้เรียนรู้การปรับใช้พลังพิเศษของเขาในการแก้ปัญหาต่อไปผ่านทาง การให้ข้อมูลย้อนกลับและคำแนะนำของมุสตาซ เช่น หลังจากทีติสตูปลูกดอกไม้ที่เรือนจำ มุสตาซได้แนะนำพันธุ์ดอกไม้และปริมาณดอกไม้ที่ควรปลูกเพื่อให้เหมาะสมกับสภาพปัญหายิ่งขึ้น ติสตูปลูกดอกไม้ที่ช่วยสร้างบรรยากาศสดใสที่สลัมตามคำแนะนำของมุสตาซ มุสตาซยังแนะนำให้ปลูกดอกมะลิเพื่อเพิ่มกลิ่นหอมที่ยังขาดในย่านนั้น หลังจากที่โรงงานผลิตอาวุธของคุณพ่อเปลี่ยนเป็นโรงงานผลิตดอกไม้ ติสตูสามารถพัฒนาพันธุ์ดอกไม้ที่มีสีสันแปลกใหม่ต่อไปอีก เช่น ดอกกุหลาบสีทองฟ้า สีพระอาทิตย์ขึ้น สีพระอาทิตย์ตกดิน

การลงมือแก้ปัญหาเพื่อเยียวยาความทุกข์ด้วยการปลูกต้นไม้และดอกไม้ยังทำให้ติสตูเรียนรู้ความจริงของชีวิตด้วย เขาได้เรียนรู้ว่า ดอกไม้ป้องกันไม่ให้สิ่งไม่ดีเกิดขึ้นได้เพราะนักโทษไม่คิดหลบหนีและมีพฤติกรรมดีขึ้น เมื่อติสตูพยายามปลูกดอกไม้ที่หลุมศพมุสตาซเพราะคิดว่าชายชราจะตื่นขึ้นมาด้วยเหตุว่าเขาชอบดอกไม้มาก แต่มุสตาซกลับไม่ตื่นขึ้นมา ติสตูจึงได้เรียนรู้ว่า ความตายเป็นเรื่องร้ายแรงเดียวที่ดอกไม้ไม่อาจห้ามได้ ท้ายที่สุดของการแก้ปัญหาแต่ละอย่าง ติสตูจะได้เรียนรู้ผลลัพธ์ที่ดีจากการลงมือช่วยเหลือและเรียนรู้ผลลัพธ์ที่ไม่เป็นไปตามที่เขาคาดหวังดังเช่นการปลูกให้คนตื่นจากความตาย เหล่านี้เกิดเป็นวงจรการเรียนรู้ต่อเนื่อง อันเป็นลักษณะของการเรียนรู้จากประสบการณ์

บทสรุป

การเรียนรู้จากประสบการณ์ตามทฤษฎีของ David Kolb (2015) เป็นการเรียนรู้ที่บุคคลจะใส่ใจกับประสบการณ์ที่เกิดขึ้นกับตนเองอย่างเต็มที่และด้วยความเปิดกว้าง สังเกตและใคร่ครวญถึงประสบการณ์ที่เกิดขึ้นกับตนเอง นำข้อมูลที่ใคร่ครวญมาสรุปเป็นแนวความคิด และนำแนวความคิดนั้นไปทดลองใช้จริง เกิดเป็นประสบการณ์ใหม่หมุนวนเป็นวงจรการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง การเรียนรู้ในรูปแบบนี้เป็นการแปรเปลี่ยนประสบการณ์และความรู้ ไม่ได้เป็นการเรียนรู้ที่มีเพียงการรับข้อมูลอย่างเดียว อีกทั้งยังเป็นการเรียนรู้ที่บุคคลจะเกิดการพัฒนาความรู้ การคิด การรับรู้ การรู้สึก และพฤติกรรม ซึ่งเป็นกลไกการทำงานของชีวิตได้อย่างเป็นองค์รวม

ติสตู เด็กชายวัยแปดขวบมีพฤติกรรมการเรียนรู้ที่มีลักษณะตามวงจรการเรียนรู้จากประสบการณ์ของ David Kolb ติสตูใส่ใจต่อสถานการณ์และสภาพแวดล้อมการเรียนรู้อย่างเต็มที่ เขาสังเกตสภาพแวดล้อมและสถานการณ์การเรียนรู้ด้วยการตั้งคำถาม หาข้อมูล และมีความรู้สึกร่วม จากนั้นเขานำข้อมูลจากการสังเกตมาสรุปเป็นแนวคิดผ่านการเห็นใจผู้อื่น เขาใช้แนวคิดและความเข้าใจที่ประมวลได้มาวางแผนประกอบกับการใช้พลังพิเศษในการปลุกต้นไม้เพื่อแก้ปัญหาและเยียวยาสังคมจนสังคมเกิดการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น การเรียนรู้จากประสบการณ์จึงเป็นการเรียนรู้ที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลง (Transformative Learning) (ทริพลีรี เสนิงค์ ณ อยุธยา, สรรฐฤทธิ์ธรงค์ดี, นิศรา ระวีวัน และวาสนา จักรแก้ว, 2564) นอกจากนี้ ติสตูยังได้รับความรู้และพัฒนาทักษะการใช้พลังพิเศษต่อไปอีกจากการทดลองปฏิบัติแก้ไขปัญหาจริง เกิดเป็นการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

อย่างไรก็ตาม เรื่องราวของติสตูไม่ใช่เรื่องที่จะเกิดขึ้นได้อย่างง่ายดายในโลกที่เราอาศัยอยู่ เพราะโลกของติสตูเป็นโลกที่ผสมเรื่องจริงและเรื่องเหนือจริงเข้าไว้ด้วยกัน อันเป็นคุณลักษณะอย่างหนึ่งของโลกวรรณกรรม แม้กระนั้นก็ตาม วรรณกรรมเป็นสื่อที่ผู้เขียนใช้ส่งสารแห่งความจริงอย่างใดอย่างหนึ่งไปยังผู้อ่านผ่านการสมมติ จินตนาการ การเปรียบเทียบ สัญลักษณ์ การใช้ภาษา เป็นต้น เรื่องของติสตูจึงสามารถเข้าใจในเชิงสัญลักษณ์หรือการเปรียบเทียบได้เช่นกัน กล่าวคือ ดอกไม้สามารถเปรียบได้กับความสามารถพิเศษ ศักยภาพ หรือความดีงามที่ทุกคนมีอยู่ในตัว สิ่งเหล่านี้สามารถค้นพบและพัฒนาให้เกิดขึ้นได้ ดังเช่นที่ติสตูค้นพบพลังพิเศษแห่งการปลุกต้นไม้ในตัวเอง พลังพิเศษหรือความดีงามนี้จะยังสามารถใช้เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่นได้หากบุคคลผ่านกระบวนการเรียนรู้แบบติสตูที่นำประสบการณ์ปัญหาความทุกข์ยากของสังคมมาใคร่ครวญ สรุปเป็นแนวคิดว่าความทุกข์และความสุขของตนเองไม่ต่างจากความทุกข์และความสุขของผู้อื่น จนเกิดเป็นแรงบันดาลใจและลงมือแก้ปัญหาของเพื่อนร่วมสังคมโดยใช้ความสามารถพิเศษหรือความดีงามนี้เป็นเครื่องมือ เกิดผลลัพธ์เป็นการแปรเปลี่ยนและเยียวยาสังคมจนสังคมเกิดความสุขร่มเย็นได้

การศึกษาวรรณกรรมเยาวชน เรื่อง “Tistou, les pouces verts” ในบทความนี้แสดงให้เห็นว่า วรรณกรรมเรื่องนี้สามารถศึกษาได้ด้วยทฤษฎีการเรียนรู้จากประสบการณ์ของ David Kolb (2015) ทำให้เข้าใจและอธิบายกลไกการเรียนรู้อันก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงของตัวละครอย่างเป็นระบบและเป็นขั้นตอน ถือเป็น การประยุกต์ใช้ทฤษฎีด้านการเรียนรู้ที่ใช้อธิบายพฤติกรรม

การเรียนรู้และการจัดการเรียนรู้ของบุคคลในโลกแห่งความเป็นจริงมาศึกษาตัวละครในโลกวรรณกรรม อันเป็นโลกสมมติ ทว่าเป็นโลกสมมติที่สะท้อนความจริงและต้องการส่งสารบางประการในสังคมมนุษย์ด้วยกัน การศึกษานี้แสดงให้เห็นถึงคุณค่าของวรรณกรรมเรื่องนี้ในฐานะพื้นที่ที่สามารถใช้ศึกษาพฤติกรรมการเรียนรู้ของบุคคลได้อีกแง่มุมหนึ่ง นอกจากนี้ยังเป็นการเสนอมุมมองการเสพวรรณกรรมเรื่องนี้ในมิติการเห็นแบบอย่างของพฤติกรรมและกระบวนการเรียนรู้ที่มีความหมาย ผู้อ่านวรรณกรรมเรื่องนี้สามารถนำลักษณะและขั้นตอนการเรียนรู้ของตัวละครที่ได้อธิบายไว้ตามขั้นตอนในวงจรการเรียนรู้จากประสบการณ์ไปประยุกต์ใช้เพื่อส่งเสริมและพัฒนาการเรียนรู้ที่มีความหมายของบุคคลในบริบทต่าง ๆ ได้ เช่น การจัดการเรียนรู้แบบต่าง ๆ ทั้งในและนอกระบบการศึกษา การทำงาน การใช้ชีวิตประจำวัน เป็นต้น เพราะทุกขณะและทุกบริบทของชีวิตคือประสบการณ์ที่ควรเรียนรู้ และสามารถเรียนรู้ได้อย่างดีด้วยกระบวนการที่เอื้อให้เกิดการแปรเปลี่ยนประสบการณ์

เอกสารอ้างอิง

- ทรัพย์สิริ เสนิงวงศ์ ณ อยุธยา, สรรฐ ฤทธิธรรณศักดิ์, นิศรา ระวียัน และวาสนา จักรแก้ว. (2564). การจัดการเรียนการสอนจากประสบการณ์ตามสภาพจริงตามรูปแบบกิจกรรมประสบการณ์. *วารสารธรรมศาสตร์*, 40(2), 116-129.
- A. Moon, Jennifer. (2006). *A Handbook of Reflective and Experiential Learning, Theory and Practice*. New york: Routledge Falmer.
- Druon, M. (1968). *Tistou, les Pouces verts*. Paris: Hachette Jeunesse.
- Kolb, D. A. (2015). *Experiential Learning: Experience as the Source of Learning and Development*. (2nd edition). New Jersey: Pearson Education.